

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 10. martā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 31/2025) un tā papildinājumu,

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta otrajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam;

1.2. grozīt apstrīdēto normu un izteikt to šādā redakcijā: „izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus nerodas šaubas par to, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir pareizs”;

1.3. apturēt Zemgales apgabaltiesas [datums] sprieduma izpildi lietā Nr. [..];

1.4. pieņemt blakuslēmumu, ar kuru vērsties Ģenerālprokuratūrā ar lūgumu vērtēt visu lietas Nr. [..] izspriešanā piedalījušos tiesnešu rīcību saistībā ar iespēju, ka taisīti divi apzināti nelikumīgi spriedumi un lēmums;

1.5. lūgt Ģenerālprokuratūru lemt, vai ir pamats uzsākt kriminālprocesu pēc Krimināllikuma 291. panta.

2. Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts noteic: „Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja

tiesa, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu, nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [..]

2) izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais prasījums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes 85. pantu Satversmes tiesa savas kompetences ietvaros izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesas kompetence izsmelīgi noteikta Satversmes 85. pantā un Satversmes tiesas likuma 16. pantā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-25-03 8.1. punktu*).

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normas atbilstība Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. punktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

Satversmes tiesas kompetencē nav lemt par grozījumiem normatīvajos tiesību aktos, kā arī lūgt Ģenerālprokuratūrai lemt, vai ir pamats uzsākt kriminālprocesu. Līdz ar to šā lēmuma 1.2. un 1.5. apakšpunktā norādītie prasījumi nav piekritīgi Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par

jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2013. gada 21. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2013-02-01 „Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – lieta Nr. 2013-02-01). Sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 pieņemšanas laikā Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts noteica: „Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [...] 2) nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu, un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā.” Satversmes tiesa atzina minēto Civilprocesa likuma normu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzējam Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts ir piemērots redakcijā, kādā tas tika izteikts ar 2016. gada 9. jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā. Spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 minētās tiesību normas konstitucionalitāte nav vērtēta.

Līdz ar to pieteikumā ietverto prasījumu nevar uzskatīt par jau izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējs bija atbildētājs civillietā un iesniedza kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu. Senāts atteicies ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzēja sūdzības, pamatojoties uz apstrīdēto normu. Tādējādi apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējam ir piemērota.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar viņam Satversmes 92. pantā ietvertās pamattiesības uz taisnīgu tiesu. Apstrīdētā norma neatbilst arī Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertajam diskriminācijas aizlieguma principam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Senāta lēmums, ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzības, saskaņā ar Civilprocesa likuma 477. pantu nav pārsūdzams. Tātad viņam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada 14. februārī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Satversmes tiesas 18. panta pirmās daļas 4. punkts nosaka, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

8.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējs Satversmes 91. pantā ietvēris divus savstarpēji cieši saistītus principus: vienlīdzības principu – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma principu – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punktu*).

Vērtējot to, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. pantam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai

atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šāda attieksme ir attaisnojama, proti, vai tai ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 9. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-27-03 21. punktu un 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 10. punktu*).

Savukārt diskriminācijas aizlieguma princips papildina, precizē un palīdz piemērot vienlīdzības principu konkrētās situācijās. Diskriminācijas aizlieguma principa mērķis ir izskaust atšķirīgu attieksmi, kas balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 9. punktu*). Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība, reliģiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*). Tāpēc, lūdzot izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, pieteikumā jāpamato, ka atšķirīgā attieksme ir balstīta uz kādu no nepieļaujamajiem kritērijiem.

Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka apstrīdētā norma pēc būtības attiecas tikai uz tiem lietas dalībniekiem, kuri ir iesnieguši kasācijas sūdzību, un tieši šo dalībnieku sūdzības visbiežāk skar nepamatoti atteikumi. Tomēr pieteikumā nav norādīts, vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Tāpat pieteikumā nav pamatots tas, ka apstrīdētā norma paredzētu atšķirīgu attieksmi, balstītu uz kādu no Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertajiem nepieļaujamajiem kritērijiem.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

8.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. pantam, jo pieļauj tādu situāciju, ka Senāts var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, lai gan apelācijas instances tiesas spriedums nav tiesisks. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, par apelācijas instances tiesas sprieduma pareizību bija jābūt pamatotām šaubām, jo apgabaltiesa esot vērtējusi pierādījumus nepilnīgi un selektīvi.

Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, atšķiras atkarībā no tā, vai apstrīdētā tiesību norma pilnībā liedz personai noteiktas, konkrētajā situācijā nodrošināmas garantijas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai vai paredz tiesību uz pieeju tiesai

ierobežojumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija spriedumu lietā Nr. 2017-23-01 un 2012. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2011-16-01*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka ņemot vērā kasācijas instances tiesas nozīmi un funkcijas demokrātiskā tiesiskā valstī, kā arī lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību nozīmi civilprocesā, likumdevējam ir jānodrošina, ka šī tiesa efektīvi īsteno savas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-13-01 16.1. punktu*). Lai kasācijas instances tiesa varētu pienācīgi veikt savu darbu, proti, izlemt principiālus materiālo un procesuālo normu piemērošanas jautājumus, likumdevējam iespēju robežās tā ir jāatslogo no nepamatotu sūdzību izskatīšanas. Atslogojot Senātu no nepamatotu sūdzību izskatīšanas, tiek nodrošināta Senāta darbības efektivitāte, t.i., iespēja novirzīt ierobežotos resursus to lietu izskatīšanai, kurās konstatējami procesuālo vai materiālo normu piemērošanas pārkāpumi un kurām ir nozīme judikatūras tālākveidošanā. Turklāt tiesības uz pieeju kasācijas instances tiesai neietver prasību ikvienu lietu izskatīt pēc būtības un sagatavot pilnu tiesas spriedumu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.1. un 11. punktu*). Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka likumdevēja pienākumu pieņemt taisnīgas tiesas spriešanai nepieciešamās procesuālās normas, bet šī norma neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajām regulējumiem, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*). Savukārt, ievērojot spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 atzīto, no Satversmes 92. panta neizriet prasība kasācijas kārtībā izskatīt visas civillietas, arī tādas, kurām nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.2 un 11. punktu*).

Ievērojot minēto Satversmes tiesas judikatūru, pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas likumam atbilstošs juridiskais pamatojums tam, ka no Satversmes 92. panta izriet prasība kasācijas kārtībā izskatīt visas civillietas, arī tādas, kurās nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un kurām nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā. Tas, vai Senāts konkrētajā gadījumā ir sniedzis atbildes uz visiem Pieteikuma iesniedzēja norādītajiem argumentiem, ir tiesību normu piemērošanas jautājums, kura pārvērtēšana nav Satversmes tiesas kompetencē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*).

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9. Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, šā lēmuma 1.3. apakšpunktā noraidītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas. Savukārt šā lēmuma 1.4. apakšpunktā norādītais lūgums pieņemt blakus lēmumu par vēršanos Ģenerālprokuratūrā atstājams bez izskatīšanas, jo šādu lēmumu pieņemšana nav kolēģijas kompetencē.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. un 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 31/2025).
2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.3. un 1.4. apakšpunktā norādītos lūgumus.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina